

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

ПАДЕЖИ – ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋА КОМУНИКАЦИЈА БЕЗ ПАДЕЖА?

www.zuov.gov.rs

Мр Виолета Влајковић Бојић
Завод за унапређивање образовања и васпитања
Тел. 065/3332 092
имејл: violeta.vlajkovicbojic@zuov.gov.rs
Јул, 2024.

ЗАШТО СУ ПАДЕЖИ „ПАДЕЖИ“?

ЗАНИМЉИВОСТ О ПАДЕЖИМА

Да ли сте икада размишљали о томе зашто су падежи – ПАДЕЖИ? Зашто се управо тако називају, а не некако друкчије? И какве то уопште везе има с некаквим „падањем”?

У грчком је *πτῶσις* (πτῶσις) – „пад”, „падање”, а у латинском: *casus* (casus), што је изведено од глагола *cado* (кадо), са значењем „падам”. Тако је данас и у немачком: *der Fall* – „пад” (од глагола *fallen* – „пасти”), па и у многим другим европским језицима.

ЗАНИМЉИВОСТ О ПАДЕЖИМА

То што се падеж назива тако, криви су, уствари, стари Грци. Од њих је све почело. Њихови филозофи и граматичари, наиме, сматрали су да је свако одступање од основнога облика речи – падање, спадање, отклањање.

Зато је и промена по падежима названа **ДЕКЛИНАЦИЈА** или **склањање** – од латинског *declinare* (деклинаре) – „отклањати”, „склањати”.

Да је стварно било тако, сведочи и то што се сви падежи, осим основног, номинатива, па и вокатива, који су **НЕЗАВИСНИ** и „усправни” (јер могу стајати самостално), називају не само **ЗАВИСНИ** него и – **коси**.

И ЈОШ МАЛО ЗАНИМЉИВОСТИ!

Неки језици имају падеже, а неки не.

Енглески језик нема ниједан, фински језик има око четрнаест падежа, док мађарски има око осамнаест, све зависи од дефиниције.

Апсолутни рекордер по броју падежа је чешки језик који се говори на Кавказу и има 64 падежа. Тај језик је сада у изумирању, стога се воде напори да се он очува.

Наш језик има само седам падежа, али зато ће они свакоме ко учи српски језик, добро „забиберити“ то учење.

Према неким истраживањима, ученицима који не уче српски језик као језик свог образовања и окружења, најтеже је да науче падеже, а најлакше савладавају перфекат и футур.

ПАДЕЖИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА?

Падежи српског језика сложен су граматички систем који подразумева три аспекта: морфолошки, синтаксички и семантички.

С њима се ученици суочавају одмах приликом првог слушања и покушаја комуникације на српском језику и већ тада се формира слика о томе да је српски језик тежак, а да је падеже немогуће научити.

ПАДЕЖИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА?

Иако сложен, падежи су затворен граматички систем који, за разлику од неких других система у српском језику (нпр. глаголски вид) има тачно одређене наставке за творбу падежних облика, одговарајуће предлоге за сваки падеж (осим за номинатив и вокатив) и прецизна значења која се остварују у речи или у предлошко-падежној конструкцији унутар реченице.

Назив падежа	Питања	Једнина ж. род	Множина ж. род	Једнина м. род	Множина м. род	Једнина с. род	Множина с. род
1. Номинатив	КО или ШТА?	књиг-а	књиг-е	дечак	дечац-и	сел-о	сел-а
2. Генитив	КОГА или ЧЕГА?	књиг-е	књиг-а	дечак-а	дечак-а	сел-а	сел-а
3. Датив	КОМЕ или ЧЕМУ?	књиз-и	књиг-ама	дечак-у	дечац-има	сел-у	сел-има
4. Акузатив	КОГА или ШТА?	књиг-у	књиг-е	дечак-а	дечак-е	сел-о	сел-а
5. Вокатив	ХЕЈ! (узвик)	књиг-о	књиг-е	дечач-е*	дечац-и	сел-о	сел-а
6. Инструментал	С КИМ или ЧИМЕ?	књиг-ом	књиг-ама	дечак-ом	дечац-има	сел-ом	сел-има
7. Локатив	О КОМЕ, О ЧЕМУ или ГДЕ?	књиз-и	књиг-ама	дечак-у	дечац-има	сел-у	сел-има

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋА КОМУНИКАЦИЈА БЕЗ ПАДЕЖА?

Ученици са собом доносе и свој језик образовања и окружења у коме живе, као и његов граматички систем у коме може да има или нема падежа.

На најопштијем плану, могуће је остварити комуникацију без правилно употребљених падежних облика.

Слушалац или читалац ће разумети информацију, али ће његова пажња бити померена са информације на детектовање грешака, при чему може доћи до успорене реакције или чак и до шума у комуникацији. На почетном нивоу учења грешке у употреби падежа су неминовне.

ПРИМЕРИ:

Тамо има планине и мора и хотеле.

У колачу има чоколаду.

Куваћу тебе за ручак.

Они раде? Они раду? Они радеју?

И онда ја често помогнем њу.

Не свиђа ме се Дана и Сања.

Проблем је, да за мене треба веома много времена да кажем нешто.

ПОДРШКА УЧЕНИКУ

Наставник треба да разуме да је савладавање падежног система дуг процес и да почетничке грешке код ученика толерише, посебно у процени вештина слушања и читања (уколико је ученик показао да је разумео информацију коју је прочитао или чуо, не треба се обазирати на евентуалне граматичке грешке које је направио).

Ученика треба охрабривати да настави са изношењем информација, а сваку погрешку ненападно исправити (тишим тоном, без прекидања тока излагања ученика), посебно у вештини говорења.

Тенденциозно исправљање грешака и прекидање усменог изражавања ученика, може довести до његовог **обесхрабривања** за даљу комуникацију, па чак и да **језичке анксиозности**.

КАКО ПРЕДАВАТИ ПАДЕЖНИ СИСТЕМ?

Савремена дидактика подразумева усвајање граматике, али и лексике језика кроз реченичне моделе у којима се подражава објективна стварност.

Граматичка правила се представљају ученицима путем реченичних модела – већих или мањих језичких исказа.

Примери:

Ја сам из Србије. А ти?

Милица иде у школу. А ти?

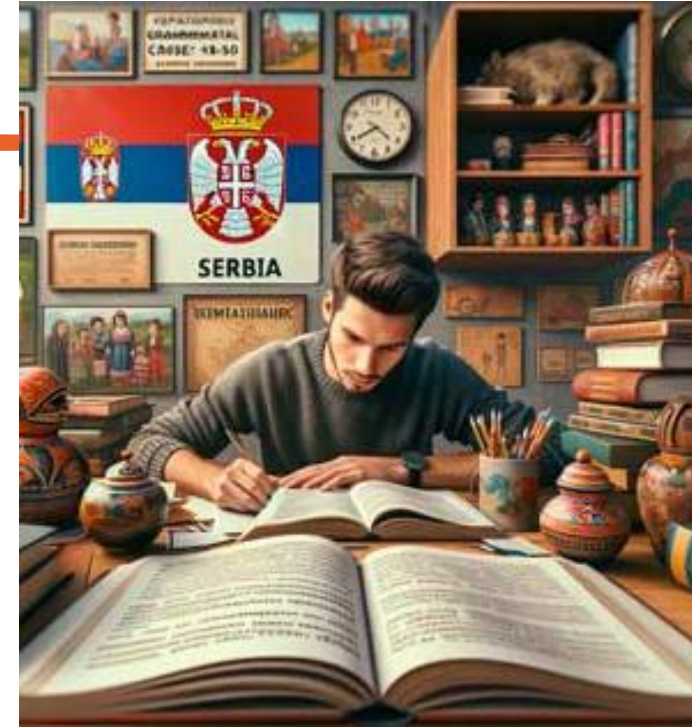
Петар устаје у осам сати? А ти?

КАКО ПРЕДАВАТИ ПАДЕЖНИ СИСТЕМ?

Приликом креирања таквих исказа, ученици ће се неминовно сусрести са променама облика речи.

Већ на самом почетку школовања у допунским школама, ученик ће имати потребу да се представи (*Ја сам Ана.*), да укаже на своје порекло (*Ја сам из Србије.*), место садашњег боравка (*Сада живим у Призу.*), породични статус (*Живим са мамом, татом и братом. / Имам маму, тату и брата. / Живим у стану/кући.*) итд.

КАКО ПРЕДАВАТИ ПАДЕЖНИ СИСТЕМ?

У сваком од датих минималних исказа мораће да употреби одговарајући падежни облик, који ће ученици мање или више, правилно употребити уколико му је претходно предочен модел. Усвајање језика по задатим моделима захвална је метода на почетном нивоу учења, када су језички искази кратки и који носе основне, минималне информације. Међутим, врло брзо ће ученици имати потребу да изађу из оквира минималног исказа и да саопште дужу, потпунију информацију.

Овај прогрес ће неминовно довести и до повећања грешака у свим језичким сегментима, па и у падежима.

ВОКАТИВ

ХЕЈ, ВУЧЕ!

ПАДЕЖНИ СИСТЕМ

С обзиром на то да се падежи, као граматичка јединица, ослањају на **граматички род**, пре објашњења деκлинације именица ученици морају савладати поделу речи по роду.

Наставци за падеже обично се представљају табеларно, али од ученика **не треба тражити да науче све падежне облике одједном, меморисањем наставака.**

Падеже, као и остале граматичке садржаје треба уводити поступно у ширем језичком контексту, како би ученици разумели значењску вредност коју падежни облик има, а то је могуће искључиво контекстуализацијом.

Промена именица по падежима (деκлинација)

Следећи текст прочитај на два начина: први пут не мењај облик речи *Мира* (увек изговарај исто – *Мира*), а други пут прочитај како је написано. Шта запажаш?

Мира је дошла.

Од *Мире* узимам оловку често,
па дајем *Мири* у срцу престо.

Сад сањам *Миру*.

Дозивам: „*Миро!*“

Дружим се с *Миром*.

Причам о *Мири*.

И ја се мењам уз мука триста,
а она ништа, остала иста.

КАКО ПРЕДАВАТИ ПАДЕЖНИ СИСТЕМ?

Ученицима страног порекла приликом одређивања правилног падежног облика **не могу помоћи падежна питања** (упитне заменице у падежном облику), јер неки од њих немају развијен осећај за српски језик као матерњи.

КАКО „РАСТУ“ ПАДЕЖИ – КОЈЕ ПАДЕЖЕ ПРВО УВОДИТИ?

Усвајање језика подразумева да се прво усвајају они језички садржаји који омогућавају говорнику да искаже информације о себи. Први корак у том процесу је овладавање оним садржајима којима ученик може да представи себе, особе и појмове из свог окружења, искаже своје потребе, намере итд.

То ће уједно представљати и оквир у коме ће се усвајати нова лексика, потребна граматика, па тако и одговарајући падежни облици.

Један од првих падежа који ће усвојити јесте генитив са аблативним значењем / одакле потиче (*Ја сам из Србије / Француске / Русије / ...*).

СЛЕДИ ЛОКАТИВ

Следи локатив са значењем места који ће омогућити ученику да позиционира себе, друге око себе и предмете из окружења (*Живим у Паризу. Књига је у торби. Мама и тата су на послу. Џемпер је на столици.*).

7. ЛОКАТИВ СА ЗНАЧЕЊЕМ МЕСТА

Књига је на
столици.

ЗАТИМ ИДЕ АКУЗАТИВ У ФУНКЦИЈИ ПРАВОГ ОБЈЕКТА

Како би могао да пренесе информације о члановима своје породице или о томе шта (не)жели или (не)воли, ученик ће врло брзо морати овладати и **акузативом у функцији правог објекта** (*Имам брата. Немам сестру. Желим воду / сок. Волим сладолед / кока-колу.*).

4. АКУЗАТИВ - ТРПИЛАЦ
РАДЊЕ
ПРАВИ ОБЈЕКАТ

ПОТОМ, ИНСТРУМЕНТАЛ И ГЕНИТИВ!

Проширујући круг информација о себи, ученик ће желети да искаже начин кретања по граду, као и сналажење у простору, а за то ће бити потребан **инструментал са значењем средства** и **генитив са просторним значењем** (*Сваки дан се возим метроом / аутобусом / трамвајем. Мој стан је близу школе. Игралиште је иза школе.*).

4. АКУЗАТИВ С ПРЕДЛОГОМ

МЕСТО

ПУТУЈЕ У СРБИЈУ.

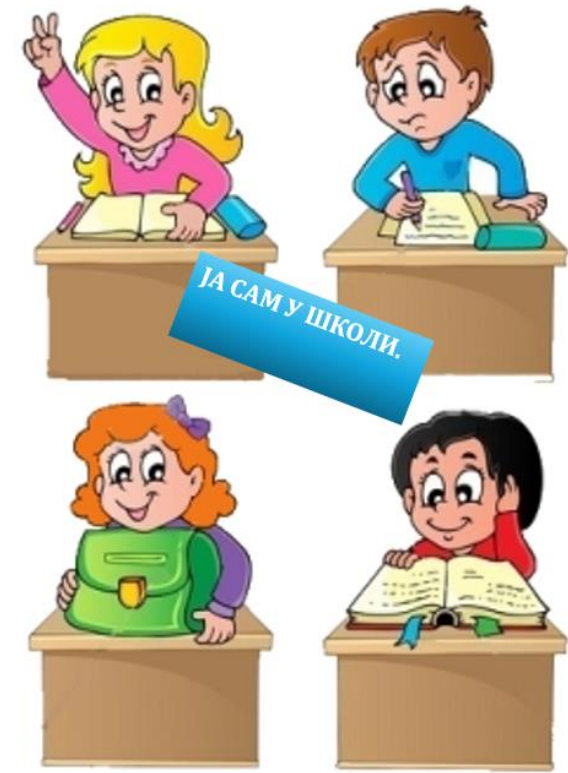
СЛЕДЕ АКУЗАТИВ С ПРЕДЛОЗИМА У И НА ГЕНИТИВ С ПРЕДЛОЗИМА ПРЕ И ПОСЛЕ

Да би могао да искаже своје свакодневне активности, које подразумевају и кретање од тачке А до тачке Б, ученик ће морати да овлада и **акузативом са предлозима у и На**, као и **генитивом са предлозима пре и после** (*Пре подне идем у школу. / После подне идем на тренинг.*).

УВОДИМО ОПОЗИЦИЈУ АКУЗАТИВ / ЛОКАТИВ С ПРЕДЛОЗИМА У И НА!

Врло је важна дистинкција између значења кретања до неког места и мировања на неком месту, тј. **опозиција акузатив / локатив с предлозима у и на** (*Идем у школу. / Ја сам у школи.*).

*Ова опозиција ће дуго остати извор грешака код ученика, уколико у свом језику образовања и окружења немају еквивалентну вредност.

ЗАТИМ, ИНСТРУМЕНТАЛ СА ПРЕДЛОГОМ С(А)!

6. ИНСТРУМЕНТАЛ С
ПРЕДЛОГОМ
ДРУШТВО

У вези с дневним активностима ученик ће желети да искаже и са ким нешто ради, за шта ће бити потребан инструментал са предлогом *с(а)*.

ПЕВАМ СА СЕСТРОМ.

И НА КРАЈУ, ДАТИВ!

У овој релативној хронологији увођења падежа, условљених значењима која остварују, **ДАТИВ се обично уводи међу последњима**, зато што он не покрива основна значења места, времена, предмета радње, средства, друштва. Датив је фреквентан падеж, посебно датив личних заменица, а ту фреквентност му дају глаголи и изрази који су врло чести у употреби – глаголи говорења, давања, глаголи требати, недостајати, свиђати се, изрази: *жао ми је, драго ми је, тешко ми је, лако ми је* итд.

ВАЖНО!

Падежи уводе према потреби ученика да искажу информације везане за одређене теме које се обрађују, а не обрнуто – да се уче као посебна граматичка јединица на часу и да се увежбавају у исфорсираним и нефункционалним реченицама.

КОЈА ПАДЕЖНА ЗНАЧЕЊА ЈЕ ПОТРЕБНО УВОДИТИ НА ПОЧЕТНОМ НИВОУ УЧЕЊА ЈЕЗИКА?

Ученици који овладају почетним нивоом знања српског језика треба да познају све падеже, али само њихова основна значења, на која је претходно указано.

Усвајање падежа додатно отежава дупла деклинација именица и придевских речи, што од наставника захтева додатно стрпљење и додатне вежбе.

Падежни систем ће ученици усвајати све док буду усвајали нову лексику, односно нове семантичке вредности. Ово се посебно односи на глаголе, чија рекција захтева одређене падежне облике.

Погрешна рекција глагола
„КОНТАКТИРАТИ“ - правилно је
„КОНТАКТИРАЈТЕ С НАМА“

**КОНТАКТИРАЈТЕ
НАС**

ПРИМЕР ТЕКСТА

Ја сам Милан. Имам 12 година. Идем у Допунску школу у Берлину већ 5 година. Мој најбољи друг се зове Стефан. Живим са породицом у насељу Нојкелн. Моја мама се зове Маја и има 37 година. Мој тата се зове Адам. Мама је по занимању медицинска сестра. Она ради на клиници Парк. Мој тата ради у једној ИТ компанији. Моја сестра се зове Софија и има седам година, а брат Матео има две и по године. Он је много везан за маму. Стално је дозива: „Мама, мама!“ Софија од ове године иде у српску школу и већ помало говори српски. Има неколико другарица и са њима разговара на српском језику. Мало је смешна, јер меша речи немачког и српског језика. Матео иде у вртић. Доручкујем пре школе, око 7 сати. Учим пуно зато што идем и у редовну школу. Кад дођем кући, ручамо сви заједно. После се мало одморим, а онда учим. Понекад идемо у шетњу или код пријатеља. Волим да читам књиге и да играм фудбал. Суботом обично са другарима играм фудбал. Понекад идемо у зоолошки врт. Много волим да шетам по њему. Три пута годишње идемо у Србију. Најчешће на Тару и у Београд: за Ускрс, за Нову годину и за летњи распуст. На Тари живе моји бака и дека. Они су родитељи моје маме. Моја тетка Ана, мамина сестра, живи у Београду, у Земуну. Мој стриц, татин брат живи на Врачару. Он се зове Ненад, а моја стрина се зове Марија. Они имају кћерку Машу. Маша је моја сестра од стрица. Она је беба и сви је много волимо. Београд ми се свиђа, али ми се не свиђа гужва у саобраћају и велика бука. У Србији могу да разговарам с људима на српском језику и то ми веома прија... Читам и књиге на српском језику. Признајем, не разумем баш све речи, али сам упоран. Моја бака, татина мама која живи у Земуну, каже да све боље говорим српски. Мама ми говори да нема везе и ако грешим: „Само причај, свој језик не сме да се заборави. Ако заборавимо језик, заборавићемо ко смо и одакле смо.“

Шта можемо да закључимо у вези с текстом?

- ✓ Избор речи корелира с предметима и препорученим/обухваћеним садржајима предмета, а захвата и ону лексику која се односи на представљање других особа из окружења, свакодневне активности, образовање...
- ✓ Информације се исказују једноставним реченицама, примењује се основна граматика – презент глагола и сви падежи српског језика са основним значењима.
- ✓ Највећи значај оваквих конструисаних текстова јесте у томе што уз помоћ функционалног језика презентује основне лексичке и граматичке вредности.

Делови овог текста, или цео текст, могу послужити као модел ученицима за вербалну комуникацију, уз евентуално редуковање или додавање нових података.

ПРИМЕР ВЕЖБЕ ЗА УВЕЖБАВАЊЕ ПАДЕЖА

Прочитајте текст, па одговорите на питање.

Ана, Маша, Маја, Милица и Стефан су ове недеље били неколико пута у Црној овци. Ана, Маша и Стефан су у понедељак појели по једну шампиту и тулумбу. Маја и Милица су претходног дана појеле по једно парче торте од малина. Маја је у петак појела кремпиту. У недељу су Ана и Стефан поделили један колач од јабука.

Ко је од њих појео најмање колача ове недеље?

КОЈИ ПАДЕЖ УВЕЖБАВАМО?

АКУЗАТИВ!

Прочитајмо још једном текст!

Ана, Маша, Маја, Милица и Стефан су ове недеље били неколико пута у Црној овци. Ана, Маша и Стефан су у понедељак појели по једну шампиту и тулумбу. Маја и Милица су претходног дана појеле по једно парче торте од малина. Маја је у петак појела кремпиту. У недељу су Ана и Стефан поделили један колач од јабука.

Ко је од њих појео најмање колача ове недеље?

Овакав тип задатка погодан је за посредно увежбавање падежних облика. Ученицима ће привући пажњу решавање задатка па ће несвесно понављати „**причу**“ која је **конструисана** тако да се све „**врти**“ око **акузатива** – шампиту, тулумбу, кремпиту, колач...

